

Winter 2016 jaargang 44

NatuurNabij

CONTACTBLAD IVN EEMLAND

BELEEF DE NATUUR!

Bestuur en Werkgroepen

Harm Jan Luth, voorzitter
06-51598157
voorzitter@ivn-eemland.nl

Bettie Walland, secretaris
035-5432384
secretaris@ivn-eemland.nl

Roel van Wijk, penningmeester
035-5422207
penningmeester@ivn-eemland.nl

Communicatie
coördinator: vacature
natuurnabij@ivn-eemland.nl
webredactie@ivn-eemland.nl

Cursussen
Henk-Jan Strang
06-49718070
cursussen@ivn-eemland.nl

Duurzaamheid
Göran Christiansson
duurzaamheid@ivn-eemland.nl

Eemnes
Nelleke Bary
035-5382661
eemnes@ivn-eemland.nl

Excursies
Corry Heus
035-6023163
excursies@ivn-eemland.nl

Fotografie
Dick Nagelhout
035-6022802
fotografie@ivn-eemland.nl

Libellen & Vlinders
Dick Nagelhout
035-6022802
libellen-vlinders@ivn-eemland.nl

Natuurpaden
Martien van Liempd
030-2292639
natuurpaden@ivn-eemland.nl

Natuurwerkgroep Bunschoten
Wim Smeets
033-2983147
bunschoten@ivn-eemland.nl

Natuur en milieubeleid: vacature

Dick Nagelhout, bestuurslid
035-6022802
fotografie@ivn-eemland.nl

bestuur@ivn-eemland
info@ivn-eemland.nl

Padden
Tim de Wolf
035-6026761
padden@ivn-eemland.nl

Planten
Jasper Willemsen
06-42033533
planten@ivn-eemland.nl

Scholen
Mary van der Bijl en Alma Dijkgraaf
035-6021152
scholen@ivn-eemland.nl

Vogels:
Vacature
Voor de coördinatoren van de subgroepen:
zie de website bij de werkgroep Vogels

Wandelingen
Tanneke Voorintholt
035-6028377
wandelingen@ivn-eemland.nl

Weidevogels
Roel van Wijk
035-5422207,
weidevogels@ivn-eemland.nl

NatuurNabij:
Carla Franssen en Bettie Walland
natuurnabij@ivn-eemland.nl

Website: www.ivn.nl/afdeling/eemland
Bettie Walland
webredactie@ivn-eemland.nl

Ledenadministratie
Ineke Bergefurt
ledenadministratie@ivn-eemland.nl

foto omslag: Dick Nagelhout

NatuurNabij

Voorwoord

De derde en laatste NatuurNabij van 2016, een dunnetje met van alles en nog wat: natuurbelevingen met kinderen, juffers, torenvalken en paddenstoelen. En met oproepen!

Ook in 2017 verschijnt er drie keer een NatuurNabij, in maart de NN Jaarverslagen, in de zomer een special en in het najaar een algemeen nummer.

De redactie is nogal onderbemand en daarom op zoek naar nieuwe redacteurs en/of mensen die graag artikelen schrijven of de lay out willen doen!

Belangstelling? Mail de redactie via natuurnabij@ivn-eemland.nl

Bettie Walland

Nieuwjaarsbijeenkomst

UITNODIGING

Graag nodigt het bestuur van IVN Eemland u uit voor de Nieuwjaarsbijeenkomst op **zaterdag 14 januari 2017** in Alle Ruimte Soest, Soest

Programma:

- 15.00 uur Wandeling in een naburig bos
16.00 uur Borrel
Lezing Yolanda Pietersma over Waterleven
Water is leven. Wat is de verbinding tussen
waterkwaliteit en biodiversiteit?
En waarom is dat belangrijk?
17.30 uur Einde

Locatie:

Alle Ruimte Soest, Insingerstraat 39 Soest
nb de Wieksloterweg is afgesloten

Ivm voorbereiding borrel graag aanmelden via:
secretaris@ivn-eemland.nl

Vooraankondiging ALV

De Algemene Ledenvergadering van IVN Eemland is gepland op **maandag 20 maart 2017**
locatie: Clubhuis Vogelzang te Soest

4	Van het bestuur
5	Herfstlessen Scholen
Oproep werkgroep Scholen
5	Explosie Koraaljuffers
7	Torenavalkjes
8	Het Bewaarde land
9	Rupsendoders
10	Lotgevallen van een zwavelzwam
11	PUBLIEKSWANDELINGEN

COLOFON

NatuurNabij
Afdelingsblad van IVN Eemland
www.ivn.nl/afdeling/eemland

Secretariaat IVN Eemland
p/a Mozartlaan 10
3741HV Baarn
email: secretaris@ivn-eemland.nl

Contributie/donatie 2017

Leden: € 20,00

Donateurs: € 15,00

Gezinsleden: € 5,00

Jeugdleden: € 5,00

Ledenadministratie:
ledenadministratie@ivn-eemland.nl

KOPIJ:
natuurnabij@ivn-eemland.nl

DRUKKER:
Editoo B.V. te Arnhem

Van het bestuur

door Bettie Walland

32 cursisten - waarvan 18 uit Eemland - zijn in het weekend van 5 en 6 november in Bospark De Biltse Duinen van start gegaan met de bijna twee jaar durende opleiding tot IVN Natuurgids.

De opleiding wordt ook dit keer verzorgd door IVN Eemland i.s.m. IVN De Bilt e.o. De afdelingen kregen subsidie van het Coöperatiefonds Rabobank Eemland en het KfHeinfonds. Wij wensen de cursisten een goede cursus toe!

In de wintermaanden blijven we actief met publieksactiviteiten, zoals de maandelijkse wandelingen (zie pagina 15) en de cursus De vier uilen van Soest, inmiddels een jaarlijks succesnummer!

Ook andere werkgroepen gaan op pad: leden van de werkgroep Natuurpaden leggen de laatste hand aan een nieuw natuurpad rondom Soest, de Plantengroep houdt zich bezig met het herkennen van bomen en struiken in de winter, fotograferen schieten mooie winterplaatjes, vogelaars tellen bij de Vitensplasjes in Bunschoten en vlinderaars speuren olv Violet&Remco en de Vlinderstichting naar de piepkleine eitjes van de Sleedoornpage.

Anderen zijn bezig met de voorbereidingen voor activiteiten in warmere tijden. Daarvoor zijn natuurlijk veel vrijwilligers nodig, zie de oproepen in deze NatuurNabij.

Nieuwe website

IVN landelijk heeft een nieuwe website, de afdelingen volgen. Onze hele afdelingswebsite wordt overgezet, dat klusje zal vermoedelijk begin 2017 worden geklaard.

De invoer/redactie van de website wordt al enige jaren gedaan door één persoon, een extra bemanningslid of

Cursisten Natuurgidsenopleiding

"achterwacht" is nodig. Het is zeker geen dagtaak en kennis van HTML is niet vereist. Belangstelling? Graag melden via secretaris@ivn-eemland.nl.

Facebook

Sinds half maart 2016 is IVN Eemland "op" Facebook met een openbare pagina.

Daarnaast is onlangs een tweede Facebookpagina aangeemaakt: Natuurvrijwilligers Eemland en De Bilt. Dat is een besloten groep met als doel: platform voor natuurvrijwilligers in Eemland en De Bilt om oproepen te doen voor hulp bij activiteiten, om informatie over cursussen te delen etc. Meedoen? Mail: yolandapietersma@gmail.com

Oproep

Secretaris en algemeen bestuurslid gezocht!

De Algemene Ledenvergadering van IVN Eemland (ALV) zal worden gehouden op 20 maart 2017 in Soest.

De huidige vier bestuursleden zijn in april 2017 gedurende drie jaar bestuurslid geweest. Harm Jan Luth, Roel van Wijk en Dick Nagelhout stellen zich per 20 maart 2017 herkiesbaar voor een volgende termijn als respectievelijk voorzitter, penningmeester en algemeen bestuurslid.

Bettie Walland heeft te kennen gegeven dat zij niet herkiesbaar is als secretaris (of bestuurslid). Het bestuur is dan ook op zoek naar een nieuwe secretaris per 20 maart 2017 (de datum ALV). Daarnaast is een vijfde bestuurslid wenselijk. Wie werpt zich op? Interesse of eerst eens aftasten? Neem contact op met het bestuur via bestuur@ivn-eemland.nl of met Harm Jan Luth via 06 515 98 157.

Speurpostentocht in Baarn

Yolanda Pietersma is bezig met de organisatie van een speurpostentocht of natuurfeestdag op 2 juli 2017 in Buitenzorg in Baarn.

Enkele leden hebben zich al aangemeld om mee te doen maar er zijn nog véél meer vrijwilligers nodig voor deze leuke activiteit.

De eerste brainstormavond over de activiteiten die dag is op 17 januari 2017 om 19.30 uur.

Wil je meedoen, neem dan contact op met Yolanda via: yolandapietersma@gmail.com

Contributies of donaties

IVN Eemland is voor haar leden jaarlijks een afdracht aan IVN landelijk verschuldigd van €10,00 per lid (= de helft van de contributie!) en €1,60 per huisgenootlid. Voor donateurs is geen afdracht verschuldigd.

Bent u lid van IVN Eemland maar niet (langer) actief? En heeft u geen behoefte aan Mens&Natuur, het blad van IVN landelijk? Dan is het voor u en ons voordeliger om donateur te worden! Een bericht hierover graag naar: secretaris@ivn-eemland.nl

Herfstlessen 2016

door Alma Dijkgraaf

Van 3 tot en met 12 oktober j.l. kwamen er weer ruim 300 schoolkinderen naar De Zoom om op zoek te gaan naar bodemdiertjes in de strooisellaag en natuurlijk .. naar paddenstoelen! Maar 't was héél hard zoeken naar zwammen, want we hadden eigenlijk nog nauwelijks herfstsdagen gehad. Hoewel een zonnetje op je bol heel lekker en zomers is, komt er bij die warmte geen paddenstoel tevoorschijn. Uiteindelijk vonden we wél veel bovisten – 'ploffers' volgens de kinderen – en na lang zoeken Stinkzwammen mét duivelseieren, wat Russula's, Mycena's (klokjespaddenstoel blijft beter hangen!) en 1 Biefstukzwam(metje).

Beestjes in of onder rotte boomstammen zijn er altijd te vinden. En Duizendpoten, Pissenbedden en houtkevers worden dan kostbare vondsten. Ondanks dat de mieren in de vroege ochtenduren nog niet wakker waren blijven de verhalen over deze geweldig sterke beestjes boeiend voor kinderen.

Herfstlessen: 't Is een feest tussen de prachtige spinnenwebben, want gelukkig zijn die er altijd!

Herfstlessen - foto: Alma Dijkgraaf

Oproep!!

De Scholenwerkgroep van IVN Eemland is op zoek naar

ENTHOUSIASTE SCHOOLBEGELEIDERS

d.w.z. mensen, die het leuk vinden om met schoolkinderen door de natuur te struinen en ze willen vertellen over al het boeiends, dat in de bijzonder gevarieerde omgeving van Soest groeit en bloeit.

De Slootlessen (begin juni) en de Herfstlessen (oktober) zijn de pareltjes op het programma van de Scholenwerkgroep, we werken nog aan een nieuw project.

Lijkt 't je wel wat om met ons mee te doen, aarzel dan niet en neem contact op met :

>>>

Mary van der Bijl en Alma Dijkgraaf via:
email scholen@ivn-eeemland.nl.

Een explosie van koraaljuffers

rond het Pluismeer in Baarn

door Dick Nagelhout

Libellen worden onderscheiden in juffers en 'echte' libellen. Er zijn wat verschillen in de vleugelvorm, de kop en de grootte. Juffers zijn tengerder en kleiner dan echte libellen en ze houden in rust de vleugels naast het lichaam. Uiteraard zijn er weer uitzonderingen. Eén soort juffer deed het dit jaar heel goed bij ons in de buurt: de koraaljuffer.

Libellen brengen het overgrote deel van hun leven als larve door in het water. De Libellen en Vlinderwerkgroep inventariseert al jaren - met vergunning - enkele natuurgebieden in Soest en Baarn waar water een belangrijke rol speelt. Een daarvan is de Stulpheide in Baarn. Hier liggen o.a. het Pluismeer en het Gentianenvan. Van oorsprong is het Pluismeer een gegraven siervan. In de loop der tijd is het karakter van het meer behoorlijk veranderd. Er heeft een

kalkzandsteenfabriek gestaan die het afval loosde in het water en op de oever. Er is bos gekapt, er is gebaggerd en er liepen soms teveel koeien rond. Dit leidde tot veranderingen in de libellenfauna. Vanouds zijn de libellen hier goed onderzocht. In totaal zijn in de loop der tijd 35 soorten libellen gezien, meer dan de helft van de soorten die in Nederland voorkomen. Helaas zijn de laatste 20 jaar veel soorten niet meer waargenomen. Nu zien we er een kleine 20; sommige soorten in grote aantallen.

Uiteraard zien we hier vanaf half april bij een beetje mooi weer tientallen vuurjuffers. Die zie je eigenlijk overal waar water is, ook in tuinvijvers. De grootste aantallen kun je in mei en juni verwachten. Dan zijn er ook veel soorten blauwe juffers, maar door de overheersende rode kleur zijn

Tengere pantserjuffer belaagt parende koraaljuffers - foto: Dick Nagelhout

Vrouwtje koraaljuffer - foto: Dick Nagelhout

Mannetje koraaljuffer - foto: Dick Nagelhout

de vuurjuffers goed herkenbaar. Mannetjes en vrouwtjes verschillen wat in kleurverdeling, jong en oud ook, zoals dat zo vaak het geval is bij libellen. Dat maakt het determineren van libellen leuk. Alle vuurjuffers hebben zwarte poten.

Er is ook nog een andere rode juffer, de koraaljuffer. Deze juffer vliegt met name in juli en augustus. Hij verschilt vooral van de vuurjuffer door de oranje poten. En de kleur lijkt wel wat op die van bloedkoraal.

Meestal zagen we de laatste jaren 's zomers een of twee koraaljuffers bij het Pluismeer, maar soms ook geen. In 2015 scoorden we er ineens 16. We waren ook getuige van een paring en hoopten dat er een populatie aan zat te komen. Koraaljuffers zijn volgens de literatuur nogal slechte vliegers en daardoor honkvast.

Begin juli bezochten Jelly, Jan en ik wederom het Pluismeer. Het eerste wat we zagen was een vuurjuffer. 'Een vuurjuffer? Zo laat nog? Even beter kijken. Nee een koraaljuffer. Kijk maar naar de oranje poten. Hier zit er nog een'. Die middag inventariseerden we aan een kant van het meer al 17 stuks. Een paar weken later stond de teller op 250 exemplaren. De nieuwe boswachter van Staatsbosbeheer - een echte libellendeskundige! - was meegelopen en werd razend enthousiast.

Deze zomer vonden we voor het eerst ook enkele koraaljuffers bij omliggende natuurgebieden zoals het Nonnenland, Pijnenburg / De Wiek en het Gentionnenvan, verderop op de Stulpheide. We constateerden dat tengere pantserjuffers daar niet gediend zijn van de nieuwe bewoners (zie foto hiernaast).

Uiteraard hebben we deze explosie gemeld bij de Vlinderstichting. Het blijkt dat koraaljuffers op geschikte locaties in grote dichtheden kunnen voorkomen, 250 exemplaren is in dat opzicht niet uitzonderlijk. Dat het er ineens zoveel zijn kan volgens de Vlinderstichting een combinatie zijn van langzaam geschikter wordende omstandigheden tot een drempelwaarde bereikt wordt, in combinatie met jaareffecten (invloed van het weer) en wellicht ook toeval. Populaties van libellen, zeker van juffers, kunnen sterk van jaar tot jaar fluctueren zonder dat de onderliggende oorzaken precies bekend zijn. Men vond het toch wel zo bijzonder dat het werd vermeld in de Nieuwsbrief die alle tellers van het Landelijk Meetnet Libellen krijgen.

Overigens zijn koraaljuffers niet zeldzaam. Ze komen vooral voor in Drenthe, Noord Brabant en Limburg. In Utrecht wordt de laatste jaren hier en daar een enkel exemplaar gemeld, dus hier zijn ze zeker niet algemeen.

Als je de verdere ontwikkelingen ook wilt volgen: meld je aan bij de werkgroep Libellen en Vlinders via libellen-vlinders@ivn-eemland.nl

Bronnen

IVN Eemland, Jaarverslag Libellengroep 2015, bijlage 1, (zie de website van IVN Eemland)
Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Historisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden

De torenvalkjes van Soesterberg

tekst en foto's: Ineke Bergefurt

Na mijn pensionering ben ik me gaan bezighouden met fotografie. De natuur heeft daarbij mijn voorkeur en dan voornamelijk vogels. Regelmatig trek ik er met mijn camera op uit om alle moois wat ik tegenkom zo mooi mogelijk vast te leggen, van mosje tot vogel en alles daar tussen in.

Begin mei van dit jaar besloot ik weer eens naar de vlieg-basis te gaan. Na wat rondgelopen te hebben en wat foto's te hebben gemaakt ben ik even op een bankje gaan zitten om rustig om me heen te kijken en te genieten van de rust die er op dat moment heerste.

Op een gegeven moment hoorde ik vogels een hard vreemd geluid maken, vanachter de bomen achter mij. Dit moest het geluid van parende torenvalken zijn. Het geluid van parende slechtvalken had ik al eens gehoord en dit leek er wel wat op. Ik ben meteen op onderzoek uitgegaan. Helaas was er geen valk te bekennen, maar ik zag wel een kast in een boom. Ik heb nog een poosje gepost, verscholen achter wat groen, maar hoorde of zag niets meer en vertrok met de bedoeling zo snel mogelijk weer te gaan kijken.

Op 12 mei ben ik teruggegaan: 2 torenvalken zaten hoog op lantaarnpalen. Wat zijn ze klein zo ver weg!

De valkjes bleven mij bezighouden, ik besloot ze te gaan observeren. Opeens vloog er een valk en weer hoorde ik het harde geluid, er was een paring boven op de lantaarnpaal. Opgetogen ging ik naar huis om op 19 mei terug te keren. Het paartje was er, maar de kast was nog steeds leeg.

Een paar dagen later zat het vrouwtje in de kast. Even later vloog het mannetje aan met een prooi in de snavel. Het gaat geweldig bij de kast!

Daarna ben ik met vakantie gegaan. Na thuiskomst snel weer naar Soesterberg: ik zag 4 kleine kopjes boven de rand van de kast uitsteken, die heel alert de omgeving aan het verkennen waren. Het zou niet lang meer zou duren voor de valkjes zouden gaan takken.

Een paar dagen later, op 12 juni, weer op de fiets naar de

vlieg-basis. Ik kon mijn geluk niet op, het eerste wat ik zag was een juveniel op een tak. Die was dus duidelijk aan het takken. Hij/zij probeerde weer terug te komen bij de kast, onder toezicht oog van de andere 3. Het was een geweldig gezicht hem/haar zo onhandig bezig te zien. Beide ouders hielden vanaf een lantaarnpaal hun kroost goed in de gaten. Een weekje later hoopte ik de andere 3 ook te zien takken. Maar helaas, de kast was leeg. Alles was stil, er was geen valk meer te zien of te horen. Ze zijn er vandoor... Ik was blij dat ze allemaal het nest hadden verlaten en ging een stukje van de kast af zitten mijmeren over hoe mooi dit allemaal was geweest. Een half uurtje later kwamen er uit verschillende bomen 4 valkjes aanvliegen, vergezeld door een van de ouders. Met veel geschreeuw hebben ze mij getraceerd op een geweldige vliegshow!

Ik hoop dat dit of een ander paartje volgend jaar weer voor prachtige jongen zal zorgen en ik hoop dat dan weer te kunnen volgen.

foto: Anne Mara Sillevius Smit

Ik vond het stiltepad zoooo fijn!

Natuurbeleving in Het Bewaarde Land in Baarn

door Yolanda Pietersma

“Dat we met zijn allen in stilte rondom de boom hebben gelegen!” en “Ik vond het stiltepad zoooo fijn” en “dat we zelf vuur hebben gemaakt” en “Ik vond echt alles leuk!”, dit waren de reacties van de kinderen nadat ik drie hele dagen met ze de natuur had beleefd in Het Bewaarde Land in Baarn.

Het was mijn eerste serie alleen als wachter en ik zal de ervaring nooit vergeten. Het is heel fijn om zo wezenlijk met de natuur bezig te zijn en te zien wat het met de kinderen doet. Zoals de jongen met een vorm van autisme. Ik zag hem vaak zichtbaar worstelen met zijn onzichtbare angsten en hij deed het toch elke keer maar weer. Trots dat ik was!! Dat is natuurlijk ook wat natuur met je doet: het maakt een stuk ontspanning en gezonde alertheid in ons wakker. Het ontdoet je op een zachte manier van onze conditionering en brengt je terug bij jezelf. We laten kinderen het vooral zelf ervaren.

Moddermoeras

Sinds dit voorjaar ben ik dus, naast IVN gids, ook vrijwillig "Wachter" bij Het Bewaarde Land in Baarn. Een natuurbelevingsproject voor kinderen uit groep 5 en 6. Ik las dat Het Bewaarde Land sinds kort bij het IVN hoort en dat er een informatieavond was in Scoutcentrum Buitenzorg. Ik was verkocht ... en na een gedegen training en een keer een serie meelopen met een ervaren wachter, mocht ik het dus

zelf doen.

Als wachter hoor je bij één van de vier elementen Lucht, Water, Aarde of Vuur. Je groepje bestaat uit maximaal acht kinderen. Dat kleinschalige is erg waardevol omdat je ieder kind zo voldoende aandacht geeft. Wat ik ook leuk vind is dat je echt veel 'doet'. Je bent concreet bezig en minder met feitelijke kennis overdragen.

We klimmen in bomen, kijken wat er in het water leeft, kiezen lievelingsbomen, luisteren naar verhalen, worden vies in het moddermoeras, zingen liedjes, maken zelf vuur en volgen geblindoekt een zintuigpad, om maar een paar basiselementen te noemen.

Toekomstige generaties

Het Bewaarde Land gaat over ervaren en beleven van de natuur, voelen wat er van binnen met je gebeurt als je in de natuur bent, en het bewaren van het land. Simpelweg omdat we een zorgplicht hebben en er zuinig op moeten zijn voor toekomstige generaties. In de natuur is een boom ook een bewaarder van wijsheid en de kinderen zijn het zelf ook. Je leert ze als het ware van binnen verbinding met de natuur te maken. Wij faciliteren, delen verhalen en nodigen uit tot reflectie. Eigenlijk is het soms ook juist loslaten, want het meeste wezenlijke doet de natuur zelf.

Zaadjes planten

Het project maakt veel indruk op de kinderen en plant soms diepe zaadjes. Ik ken twee mensen die als kind Het Bewaarde Land gevolgd hebben. De ene is ecologisch hovenier geworden en nu zelf wachter in Baarn. De andere is een jongen die daarom de opleiding Bos- en natuurbeheer deed en onder mij stage liep in Meijndel. Hij was toen hij 19 jaar en wilde ook perse in Meijndel zijn stage doen. Hij had de wens er terug te zijn.

Het is een zeer gedegen opgebouwd programma en dat kinderen zelf laat ervaren en nadenken over de kringlopen op Aarde en hoe we daar deel van uitmaken. Het is als enige natuurbelevingsproject grondig onderzocht door de Universiteit van Wageningen. De conclusies zijn lovend, ook op de lange termijn.

(Agnes van der Berg, wetenschapper bij de Universiteit Wageningen heeft onderzoek naar het project gedaan en een rapport over de effecten geschreven.

Zie <http://edepot.wur.nl/19776>)

Blote voeten

Het Bewaarde Land bestaat ruim 25 jaar in zit op diverse locaties in Nederland. De grootste locatie zit in Meijndel, de duinen tussen Den Haag en Katwijk. Er is zelfs een lange wachtlijst voor scholen. Daar heb ik kennis gemaakt met Het Bewaarde Land, zo'n 10 jaar geleden. Ik was coördinator van het bezoekerscentrum in Meijndel en gidste zelf in Kijfhoek-Bierlap. Zo ontmoette ik Gerrit Jan de Bruijn, een van de belangrijkste oprichters. Een bijzondere man, die nu ondertussen bijna 90 jaar is en er een onderscheiding voor heeft ontvangen. Hij heeft lang grijs haar en loopt altijd op blote voeten, wij doen dat in Baarn ook regelmatig. De ene wachter meer dan de andere. Gerrit Jan sliep toen nog met regelmaat in de duinen, soms in een boom.

Zelf wachter worden of Het Bewaarde Land steunen?

Anne Mara Sillevius Smitt is coördinator van de locatie Baarn. Je kunt haar bereiken op 06 23941621 of via baarn@hetbewaardeland.nl

Komend voorjaar is er weer een informatieavond en daarna volgt de training voor nieuwe vrijwilligers. >>

Baarn is naast vrijwilligers ook op zoek naar nieuwe scholen uit de regio die willen deelnemen aan het programma. Als je een school weet (bijvoorbeeld die van je kinderen) die mogelijk geïnteresseerd is in deelname, neem dan contact op met Anne Mara.

Voor meer informatie zie ook www.hetbewaardeland.nl

Op de Facebookpagina van het Bewaarde Land Baarn is een video te zien die een mooie impressie geeft. De video is opgenomen in Baarn, ook oprichter Gerrit Jan de Bruijn is erin te zien

<https://www.facebook.com/bewaardelandbaarn/videos/>

foto: Anna Popovic

Ontmoeting met rupsendoders

door Dick Nagelhout

Als lid van de Libellen en Vlinderwerkgroep ben je natuurlijk direct geïnteresseerd als je iets leest over rupsendoders. Dan blijken er zelfs twee soorten te zijn: graafwespen en paddenstoelen.

Die graafwespen kun je vooral in de zomer tegenkomen op zandgrond. Ze graven een gang van 5-20 cm loodrecht naar beneden en maken aan het eind een nestkamer. Het opgegraven zand wordt zorgvuldig verspreid om geen ongenood bezoek te krijgen. Dan gaan ze op stap om een rups te zoeken. Dat kan ze 20-30 meter van het nest brengen. De rups wordt in het nest gebracht, er wordt een ei in de rups gelegd, waarna de larve van de rups kan eten. De nestgang wordt gedicht, het laatste zand wordt nog wat aangestampt en daarna wordt het holletje afgesloten met een steen en gecamoufleerd met materiaal uit de omgeving. Dat laatste is belangrijk want rupsendoders hebben niet alleen andere soorten als vijand maar roven ook rupsen van elkaar waarbij het eitje wordt gedood. Violet en Remco hebben wel eens rupsendoders gezien, maar ze zouden graag het hele proces eens meemaken.

Eind oktober is de tijd dat de vlinders en libellen zo'n beetje verdwenen zijn. Maar in de natuur is altijd wel wat te zien. Ongeveer een maand geleden liep ik langzaam door

de Soester Duinen, speurend naar voor mij nog onbekende paddenstoelen. Van de plaatjes uit het paddenstoelenboek kende ik de rupsendoders wel. Plotseling zag ik iets roods tussen het mos. Het was wel heel klein. En ik bedacht dat er ook plantjes zijn met kleine rode herfstblaadjes. Toch leek het me nuttig om even door de knieën te gaan. En ja hoor, het kon niet missen. Rupsendoders. Prachtig!

Waar komt deze naam nu vandaan? Bij beschrijvingen kom je nogal eens de term: 'waarschijnlijk' tegen. Het idee is dat sommige planten besmet raken door sporen van de paddenstoel. Een rups die van de plant eet kan dan worden geïnfecteerd. De rups verpopt zich in de grond maar in en rond de pop ontwikkelt zich de paddenstoel die de pop doodt. Het vruchtlichaam verschijnt boven de grond, er worden sporen verspreid en de cyclus begint opnieuw.

Rupsendoders komen vrij algemeen voor maar worden niet zo vaak gemeld. Raar eigenlijk. Ze mogen dan klein zijn (tot 5 cm hoog), maar de kleur is wel opvallend.

Bronnen

W.R.B. Heitmans op website Nederlands Soortenregister: http://www.nederlandsesoorten.nl/linnaeus_ng/app/views/species/nsr_taxon.php?id=165085&cat=152&epi=1

Nico Dam en Thomas W. Kuyper (2016). Veldgids Paddenstoelen II, KNNV Uitgeverij, Zeist

Rupsendoder - foto: Violet Middelmann/Remco Vos

Rupsendoder - foto: Dick Nagelhout

Lotgevallen van een Zwavelzwam

Zwavelzwam op 1 augustus

Zwavelzwam op 20 september

Zwavelzwam op 8 augustus

Zwavelzwam op 22 augustus

's Morgens vroeg staar ik uit het raam terwijl ik van mijn eerste kopje koffie geniet. Dan valt mijn blik op iets geels in een geknotte Larix, wat ik niet direct thuis kan brengen. Ik drink mijn koffie op, pak mijn camera en snel naar buiten. Het blijkt een forse paddenstoel te zijn, die ik niet eerder had opgemerkt, hoewel ik er dagelijks langs loop. Wederom naar binnen om in de Elseviers paddestoelengids op te zoeken welke soort het is. Helemaal doorgebladerd, maar niet gevonden. Gelukkig is Dick zo vriendelijk om me uit de brand te helpen. Het is een Zwavelzwam.

Ik herinner me nu dat we er lang geleden eentje vonden tijdens een maandelijkse wandeling. Hoe kon ik die nu missen in de gids? Geen wonder: de afbeelding op pagina 73 lijkt in het geheel niet op mijn exemplaar. Op de tekening is hij grauw-wit met een lichtgele zweem erover. Vergelijk dat eens met de prachtige oranjegelige zwam op bijgaande foto.

De Zwavelzwam wordt ook wel "boskip" genoemd, omdat hij met enige fantasie op een kip lijkt en eetbaar is. Hij groeit op bomen met een zeer ruwe bast (o.a. eik of acacia) of in een wond van een afgezaagde tak, zoals hier.

Dat de zwam nooit eerder opkwam is niet zo vreemd omdat deze geknotte Larix geheel begroeid was met klimop. Doordat die een maand eerder geheel verwijderd was, had hij nu de ruimte om snel te kunnen groeien.

Na een paar weken waren de afmetingen als volgt: lengte 55, breedte 35 en dikte 20 cm. Na een maand wordt de bast hard en grijs-wit.

Tekst en foto's: Tony Gaillard

NatuurNabij in PDF

Wilt u de NatuurNabij in PDF per email ontvangen in plaats van een papieren versie?

Stuur een bericht naar de redactie via natuurnabij@ivn-eemland.nl

Publiekswandelingen

Aanmelden voor deze wandelingen is niet nodig

De wandelingen zijn gratis, een vrijwillige bijdrage wordt op prijs gesteld

Zie ook onze website bij Activiteiten: <https://afdeling.ivn.nl/afdeling/eemland/activiteiten/>

Of onze Facebookpagina

Speuren naar sporen

Een spannende zoektocht voor kleine en grote speurneuzen

Zondag 18 december 2016, om 10.30 uur.

locatie: De Zoom

startpunt: spoorwegovergang hoek van de Dolderseweg en het Berkenlaantje

lengte: ongeveer 4 km, duur: anderhalf tot 2 uur

kleding: stevig schoeisel, het kan modderig zijn.

info: Martine van der Kaa 035-6011652

Lange wandeling

Een lange wandeling door de diverse landschappen in de omgeving van Soest. We lopen door (strubben)bos, over de heide, komen in het stuifzandgebied, doorkruisen militaire oefenterreinen en zullen oude akkerbouwgebieden laten zien. Natuurlijk zullen we even 'stilstaan' bij de diverse landschappen in en rond Soest maar we zullen ons niet verliezen in details. Zorg voor stevig schoeisel en kleding passend bij de weersomstandigheden. U dient zelf eten en drinken mee te nemen.

Zondag 15 januari 2017, om 11.00 uur

locatie: Rondom Soest

startpunt: parkeerplaats bij voormalig ziekenhuis Zonnegloren, Soesterbergsestraat 125, Soest.

lengte: ongeveer 17 km, duur: 4 tot 5 uur

kleding: stevig schoeisel, water en iets te eten!

info: Martine van der Kaa 035-6011652

Bomen, struiken en knoppen in de winter

Ontdek het bos bij de Hoge Vuursche in Baarn.

Nu het winter is, zou je kunnen zeggen: wat kan ik op dit moment aan een boom zien? Maar ook als de bladeren van de bomen zijn heeft elke boom of struik kenmerken die het mogelijk maken om soorten te onderscheiden. Kijk en verwondert u zich met ons over: silhouetten, stammen en (de stand van) knoppen. Midden in de winter kun je het voorjaar al zien komen. Er valt genoeg te ontdekken, wandelt u met ons mee?

zondag 19 februari 2017, om 10.30 uur

locatie: Spechtenpad, Parkeerplaats langs de parallelweg van de Hilversumsestraatweg. Vanaf kantoor Staatsbosbeheer, terug richting Baarn.

startpunt: Hilversumsestraatweg. Parkeren is mogelijk in de buurt van kantoor Staatsbosbeheer (Hilversumsestraatweg 18a, Baarn).

lengte: ongeveer 4 km, duur: anderhalf tot 2 uur

kleding: stevig schoeisel, het kan modderig zijn.

info: Martine van der Kaa 035-6011652

BOERDERIJWINKEL
HOEVE RAVENSTEIN
NAAST KASTEEL GROENEVELD

MET BIOLOGISCHE- EN STREEKPRODUCTEN
NATUURVLEES VAN HOEVE RAVENSTEIN
Vertrouwd & eerlijk Natuurvlees

Openingsuren Boerderijwinkel
Dinsdag t/m donderdag 10.00-17.00
Vrijdag 10.00-18.00
Zaterdag 10.00-17.00
Zondag & maandag gesloten

WWW.HOEVERAVENSTEIN.NL

INDIEN ONBESTELBAAR:
EREPRIJSSTRAAT 88
3765 AL SOEST

RESTAURANT
DE KORTE DUINEN

Birkstraat 108 | 3768 HL Soest
035-6013720
info@dekorteduinen.nl
www.dekorteduinen.nl

Vier seizoenen, één tuincentrum!

Het tuincentrum waar het draait om alles dat leeft, groeit en bloeit. Een zee aan levend groen staat u als ontvangstcomité op te wachten. Met verkwikkende geuren en een bonte pracht aan kleuren. Heerlijk om in te vertoeven.

Veel van onze bezoekers maken van hun "tuininkopen" een uitje. Lekker tuinstruinen, kiezen uit de wekelijkse aanbiedingen, leerzaam praatje maken met onze medewerkers en andere groenliefhebbers en wat eten en drinken in ons restaurant De Kastelein.

't Vaarderhoogt houdt regelmatig leuke publieksmanifestaties. Wilt u daarvan op de hoogte worden gehouden, meld u dan aan op onze site www.vaarderhoogt.nl.

Dorresteinweg 72b Soest, 035 - 6012883, www.vaarderhoogt.nl

*Eemland Diervoerders
Ook voor al uw
vogelbenodigdheden!*

**EEMLAND
DIERVOEDERS**

BIRKSTRAAT 125A
3768 HE SOEST
TELEFOON 033 461 87 14

INFO@EEMLANDDIERVOEDERS.NL
WWW.EEMLANDDIERVOEDERS.NL

MA T/M VR 8:00 - 18:00
ZATERDAG 8:00 - 12:00

DE GROOTSTE EN VOORDELIGSTE IN DIERVOEDING